

Рефлексійний етап не підсумовує роботу, але виводить її на новий рівень. Він сприяє всебічному розвитку дитини з урахуванням вікових та психологічних особливостей, активізуючи уяву, пам'ять, увагу, мовлення й спостережливість. Природну мотивацію забезпечує інтерес до історій, особливо казкових, що заряджають позитивними емоціями, які є важливими в часи російсько-української війни.

Рисунок 2. QR-код до серії історій «Шейла – берегиня мовних знаків»

Ви можете перейти за покликанням для перегляду створеного нами прикладу застосування сторітелінгу у вигляді серії історій «Шейла – берегиня мовних знаків», що стане в пригоді на уроках української мови (Рис. 1).

Отже, метод сторітелінгу на уроках української мови сприяє формуванню комунікативної, мовної та мовленнєвої компетентностей, створенню умов для максимального виявлення ініціативи й творчого потенціалу учнів та учениць.

Список використаної літератури

1. Концепція Нової української школи – Київ : МОН України, 2016. URL: <https://mon.gov.ua/tag/nova-ukrainska-shkola?&tag=nova-ukrainska-shkola> (дата звернення: 05.04.25).
2. Мехедок І. О. Сторітелінг у дії: приклади практичного використання на уроках української мови та літератури. *Українська мова та література*. Київ, 2020. № 5. С. 54–63
3. Сухомлинський В. О. Особа вчителя, педагогічний колектив і колектив вихованців. Вибрані твори в 5 т. Київ, 1977. Т. 1. 597 с.
4. Armstrong D. Managing by Storying Around: A New Method of Leadership. Danvers : Crown Business, 1992. 249 p.

Новак Христина,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: доктор філологічних наук, професор
Лановик Мар'яна Богданівна

ФОЛЬКЛОРИЗМ ТА ІСТОРИЗМ У ТВОРЧОСТІ ЛІНИ КОСТЕНКО: ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНТЕКСТ І МЕТОДИКА НАВЧАННЯ У ШКОЛІ

Ліна Костенко – видатна авторка неперевершених творів української літератури, яка своїм унікальним талантом утверджує почуття національної приналежності, історичну пам'ять та духовні цінності українців. Шедеври, створені Ліною Василівною є етнографічно насичені та історично виважені, що робить їх не лише художньо довершеними, а й інформативними для молодого покоління, особливо в контексті шкільного навчання. Тому тема фольклоризму та історизму вже тривалий час залишається актуальною та має вагоме значення, особливо в реаліях сьогодення. Метою роботи є дослідження художньої діяльності Ліни Костенко, зокрема вивчення фольклорних та історичних мотивів, які активно застосовує авторка. Для досягнення цієї мети, постають кілька основних завдань. По-перше, необхідно визначити сутність таких понять, як історизм і фольклоризм. По-друге, з'ясувати, як фольклоризм та історизм проявляється у творах письменників-шістдесятників, зокрема в Ліни Костенко. Третє завдання передбачає дослідження того, як фольклорні елементи втілюються у контексті історичних подій, зокрема на прикладі творів, які вивчаються у шкільному курсі української літератури.

Фольклоризм – це «наявність фольклорних елементів у літературному творі» [6, с.699]. У багатьох творах Ліни Костенко він відображається у використанні народних ідей, символів, образів тощо, що робить їх національно спрямованими. Саме через це їх нерідко розглядали як загрозу офіційній радянській ідеології та часто забороняли. Але навіть це не ставало на заваді талановитій авторці. Поширеним є переосмислення фольклорних творів, яке передбачає їх переробку, наприклад української народної думи «Втеча трьох братів із города Азова, з турецької неволі» [1] та створення авторської інтерпретації – «Думи про братів неазовських» [4]. Народна основа тут і надалі залишається ключовою складовою сучасного українського літературного твору. Сьогодні, в умовах модернізації, українська фольклористика – це важливий націєтвірний чинник, який містить у собі значний потенціал для вироблення сучасної української ідентичності.

Історизм є не менш важливим явищем в українській літературі. «Принцип історизму використовується при вивченні будь-яких природних явищ у їхньому розвитку, спонукає звертатися до історії предмета для пізнання його сутності, враховуючи наявні (раніше здобуті) знання для вирішення сучасних теоретичних

проблем» [9, с. 15]. Ліна Костенко доволі часто опрацьовує історичні теми, наголошуючи на важливості національних традицій, відображаючи боротьбу українців за збереження своєї ідентичності. Особливо важливо вивчати такі твори у школі на уроках літератури, бо саме вони дають можливість учням зрозуміти вплив минулого на сучасність, а також простежити неперервність історичної традиції крізь призму зображення важливих постатей, подій, явищ та формування національної пам'яті, збереження цінностей, які передаються з покоління в покоління. Саме такі твори авторки глибоко вражають високим моральним підтекстом та зображенням подій минулого у власній інтерпретації, що робить її фольклоризм унікальним. Серед них – «Маруся Чурай» [5], «Берестечко» [3], «Дума про братів неазовських» [4] та інші, в яких Ліна Костенко вміло сполучає історію із осмисленням долі людини.

У системі шкільної освіти великий акцент робиться на вивченні української літератури, яка займає значуще місце серед навчальних предметів. Це зумовлено тим, що художня література розглядається, як вид мистецтва, яке відтворює різноманітні аспекти людського буття. Аналіз та синтез художніх творів у процесі вивчення сприяє глибокому осмисленню їх ідейного змісту. Це

також допомагає розкрити конкретно-історичне та загальнолюдське значення, яке письменник або письменниця вкладає у свої твори та намагається донести до читача. Взаємодія мистецтва слова з літературознавством передбачає засвоєння учнями теоретико-літературних понять у процесі читання, аналізу та інтерпретації творів для повного розуміння їхнього змісту.

Власне такому розвитку школярів сприяє навчальна програма з української літератури, яка націлена на глибоке розуміння учнями художнього слова та розвитку їх інтерпретаційних навичок. Важливість цього предмета полягає в осмисленні історії свого народу, збереженні рідної мови, культури та традицій, формуванні активного читача української книги. Програма з української літератури для середньої школи – «нормативний документ, який містить мету, завдання і зміст навчання української літератури, а також вимоги до літературної компетентності учня» [8, с.40].

Однією з навчальних програм, яка спрямована на вироблення в учнів потреби читання надбань української літератури, вміння осмислювати твір та аналізувати його, висловлюючи власну думку, є програма Т.О. Яценко, В.І. Пахаренко, О. А. Слижук, І. А. Тригуб [7]. Ця навчальна програма є чинною сьогодні, оскільки у 2023 році вона була схвалена Міністерством освіти і науки України. Навчальна програма укладена відповідно до норм Закону України «Про повну загальну

середню освіту» (2020), вимог Державного стандарту базової середньої освіти (2020) та Типової освітньої програми (2021). Тому можна стверджувати, що вона передбачає базове предметне навчання української літератури у школах.

Весь матеріал структурований за концентричним принципом. Учні щороку проходять одні і ті ж періоди та епохи розвитку української літератури, але з розширенням знань та з поглибленням вивчення однакових тем. Цим принципом передбачено також повторення кожного року найвідоміших імен наших письменників та їх найпоширеніших творів, зокрема і Ліни Костенко.

Аналізована навчальна програма з української літератури містить велику кількість творів на історичну тематику та тих, які мають фольклорну основу. Такий підхід сприяє формуванню національної свідомості, збереженню культурної спадщини та глибшому розумінню учнями історичних процесів через художнє слово.

У 5-6 класах, вивчаючи творчість Ліни Костенко, учні детально не зосереджуються на історизмі та фольклоризмі, оскільки ще не мають достатнього рівня історичних знань для розуміння складних процесів. Натомість, програма акцентує увагу на патріотичних мотивах її творчості, що допомагає формувати любов до Батьківщини та усвідомлення власної ідентичності.

У 7-9 класах учні знайомляться з народними жанрами, які є основою національної культури. Це підготовчий етап до глибшого осмислення історичних тем, що згодом знайде відображення в творах Ліни Костенко у старших класах.

У старшій школі, тобто у 10-11 класах, учні вже можуть сприймати складніші тексти, аналізувати історичні події та осмислювати їх крізь призму літератури. Особливе місце у програмі займає роман «Маруся Чурай» (11 клас), що розкриває духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання. Центральні проблеми цього твору – митець і суспільство, індивідуальна свобода людини. Вивчення роману дозволяє школярам не лише розширити історичні знання, а й замислитися над важливими морально-етичними питаннями. Окрім цього основного та обов'язкового для вивчення твору, до переліку рекомендованої літератури для самостійного читання входять роман у віршах «Берестечко» та драматична поема «Дума про трьох братів неазовських».

Отож, українська література є не тільки носієм культурної спадщини, а й потужним інструментом для формування національної свідомості та гордості. Вивчення минулого українського народу через літературні твори на уроках української літератури відіграє ключову роль у цьому процесі. Література є віддзеркаленням духовного потенціалу, традицій, звичаїв та важливих історичних

подій, які формують національну ідентичність. Важливість української літератури як навчального предмета у шкільній освіті є незаперечною.

Список використаної літератури:

1. Втеча трьох братів із города Азова, з турецької неволі: Українські народні думи та історичні пісні. За ред. Рильського М. Т., Гуслистого К. Г. Київ: видавництво Академії наук української РСР, 1954, С. 61-67.
2. Концепція, Нова українська школа, затв. Рішенням колегії МОН України від 27.10.2016.
3. Костенко Л. Берестечко: поема. Київ: «Либідь», 2010. 138 с.
4. Костенко Л. Драматична поема. Дума про братів неазовських. Київ, 1984. 16 с.
5. Костенко Л. Маруся Чурай: історичний роман. Харків: «Український письменник», 1979. 192 с.
6. Літературознавчий словник-довідник. Київ, Україна: ВЦ «Академія», 2007. 752 с.
7. Навчальна програма з української літератури 5-11 класи для закладів загальної середньої освіти Т. О. Яценко, В. І. Пахаренко, О. А. Слижук, І. А. Тригуб; гриф «Рекомендовано Міністерством освіти і науки України» (наказ № 883 від 24.07.2023 р.).
8. Токмань Г. Л. Методика навчання української літератури в середній школі: підручник. Г. Л. Токмань. Київ: ВЦ «Академія», 2012. 312 с. (Серія «Альма-матер»).
9. Функції терміна «історизм» у літературознавстві. Слово і Час. 2010. № 9. С. 14-22.

Аліна Ногас,

Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка;

Науковий керівник: кандидат філологічних наук, доцент
Бабій Ірина Михайлівна

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ В ХУДОЖНЬОМУ ТВОРІ (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ ЮРІЯ ВИННИЧУКА «НІЧНИЙ РЕПОРТЕР»)

Фразеологізми – унікальне явище у скарбниці кожної мови, оскільки є джерелом інформації про духовне та матеріальне життя людей. Вони як текст у тексті, що відображає національний дух і неповторний колорит людей. Такі одиниці створюють культурно-національний образ світу, що відображає побут і характер, звичаї і поведінку людей, їх ставлення до світу та один до одного. Відомо, що фразеологізми виникають на основі вільного сполучення слів, що вживаються в переносному значенні. Поступово переносне значення забувається, стирається,